TEPAV

Nilgün ARISAN ERALP
TEPAV AB Enstitüsü, Direktör

Türkiye'nin dinamik ekonomisinin Avrupa kıtasının refahına değerli katkı sağladığı ifade edilen **2014 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda** Türk ekonomisiyle ilgili değerlendirmeler de yapılıyor. Üyelik müzakerelerinin yeniden ivme kazanması istenen Rapor'da, AB'nin Türkiye'de ekonomik ve siyasi reformlar için önemli bir çıta olmaya devam etmesi gerektiği belirtiliyor.

AVRUPA KOMİSYONU **2014 YILI TÜRKİYE İLERLEME RAPORU**'NA GENEL BAKIŞ

Avrupa Komisyonu'nun, 2014 Yılı Türkiye İlerleme Raporu 8 ekim 2014 tarihinde yayımlandı. 80 sayfalık rapor, Komisyonun Türkiye'ye ilişkin yayımladığı 17'nci İlerleme Raporu oluyor. Bilindiği üzere, AB Genişleme Politikası'nın en temel araçlarından biri olan İlerleme Raporları, Komisyon tarafından aday ülkelerdeki ilerlemenin değerlendirilebilmesi için **referans noktalarını** (points of reference) içeren bir belge. Avrupa Komisyonu'nun 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu bu açıdan değerlendirildiğinde, **Ekim 2013-Eylül 2014** tarihleri arasında Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerinde aldığı mesafeyi değerlendirmesi açısından oldukça önemli görülüyor.

2014 YILI İLERLEME RAPORU İLİŞKİLERE YENİ BİR BAKIŞ AÇISI GETİRİYOR MU?

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye için hazırladığı son İlerleme Raporu AB'nin Türkiye'ye bakışı ve taraflar arasındaki ilişkiler açısından yeni bir şey getirmiyor.

Rapor'da, Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki kararlılığının Hükümet'in yeni AB stratejisine de atıfla devam ettiği ifade edilmekle birlikte, AB'nin Türkiye'nin katılımına yönelik perspektifinin netleştirilmesi, katılım müzakerelerinin önündeki tek taraflı engellerin kaldırılabilmesi konusunda ve açılması beklenen fasıllarla ilgili herhangi bir bilgi ve/veya ipucu yok.

Müzakerelerle ilgili olarak ifade edilen en somut husus ya da itiraf "***AB üyeleri arasındaki uzlaşı eksikliğinin müzakere fasıllarıyla ilgili çalışmaları kesintiye uğrattığı***" olmuş, ancak bu sorunun giderilmesi için bir öneride bulunulmuyor.

(a) Siyasi Kriterler: Rapor'un bu bölümünde, geçen seneki endişeler daha ihtiyatlı bir ifadeyle dile getirilirken, bu sene AB'nin özellikle üzerinde durduğu **hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, ifade ve basın özgürlüğü başta olmak üzere temel haklar ile son olarak da yolsuzluk soruşturması ve bu soruşturmanın ele alınış biçimi** konularında ihtiyatlı tutum bir yana bırakılmış ve "ciddi endişelere" ağırlıklı olarak yer veriliyor.

Raporda, olumlu olarak ön plana çıkarılan başlıca konular ise **"çözüm süreci"** ve **Türkiye'nin mülteciler ile sığınmacılara karşı tutumu. Kamu denetçiliğinin (Ombudsman) işleyişi ve azınlıkların kültürel hakları konuları da** olumlu bir şekilde değerlendiriliyor.

2013 yılı İlerleme Raporu'nda, siyasi kriterler bölümünde en ağırlıklı ele alınan konu Türkiye'nin siyasi gündeminde önemli yer tuttuğu iddiasından yola çıkarak Gezi Parkı protestolarına karşı takınılan tavırken, 2014 yılı İlerleme Raporu'nda bu sefer de **yolsuzluk iddialarının araştırılması** konusunun ağırlık kazandığı görülüyor. Avrupa Komisyonu bu konuda da ihtiyatlı üslubunu bir yana bırakarak *"yolsuzluk iddialarının ele alınma şekli, görevi suiistimal iddialarının ayrım gözetmeden, saydam ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmeyeceğine ilişkin ciddi şüphelere yol açmıştır"* ve *"yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve etkinliğine müdahale etmesi ile sonuçlanacak şekilde icra makamının, yolsuzluk iddialarına cevabı endişeye yol açmaktadır"* şeklinde ağır olarak nitelendirilebilecek yorumlar yapılıyor ve hatta "TBMM'nin yolsuzluk iddialarını araştırmada gecikmesine ve bunda iktidar partisinin rolüne" dikkat çekiliyor.

"Çözüm süreci" geçen sene olduğu gibi bu sene de siyasi kriterler alanındaki en olumlu adım olarak ön plana çıkarılıyor, haziran ayında TBMM'nin çözüm sürecine yasal dayanak olarak çıkardığı yasaya atıfta bulunuluyor, ancak yasanın uygulama yönetmeliğinin henüz kabul edilmediğine de dikkat çekiliyor.

Siyasi kriterler alanında her zaman övülen **"güvenlik güçlerinin sivil denetime tabi olması"** konusunda, Uludere (Roboski) olayı ile ilgili sivil ve askeri takibatların sonuçlandırılmadığı da gündeme getiriliyor.

Ayrıca askeri vesayet sonuçlandırılırken bu sefer de *"kendisine verilen olağanüstü yetkiler nedeniyle* ***Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT)*** *sivil denetimden uzaklaşmıştır"* yorumu yapılıyor. Raporda bu konu ayrıntılı ele alınarak, MİT Yasası'nın *"MİT'e bütçe dışı olan Savunma Sanayi Destek Fo-*

nu'na erişim olanağı vermiş olduğu ve bu durumun güvenlik sektörünün mali açıdan saydamlığı daha da sınırladığı" belirtiliyor.

2014 yılı İlerleme Raporu'nda **yerel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimi** de ele alınarak, iki seçimde de *"Başbakanın ayrıcalıklı konumda olduğuna, devlet kaynaklarının ve medyanın eşitsiz kullanıldığına, medyanın yanlı bir tutum izlediğine"* dair yorumlar yapılıyor, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bu yoruma temel olarak Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGIT) endişeleri gündeme getiriliyor.

(b) Kıbrıs: Bu konuda bir yandan yeniden başlayan çözüm sürecinin desteklendiği vurgulanırken, Türkiye'nin, Güney Kıbrıs'ın münhasır ekonomik bölgede, denizde doğal enerji kaynakları arama çalışmalarına karşı söylemlerine devam etmesi eleştiriliyor. Bu bağlamda AB kurumlarının, üye ülkelerin iki taraflı anlaşmalara taraf olma ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi dâhil olmak üzere uluslararası hukukla uyum içerisinde kendi sınırları dâhilinde doğal kaynakları araştırma hakkına vurgu yaptığı belirtiliyor.

Güney Kıbrıs'ın tam da bu gerekçelerle çözüm müzakerelerinden çekildiğini açıkladığı bu günlerde AB'nin konuya bakışı önem kazanıyor.

(c) Ekonomik Kriterler: Rapor'un bu alanda Türkiye'nin performansına bakışında hemen hemen hiç bir değişiklik görülmüyor. Türkiye'nin piyasa ekonomisi olma niteliğini devam ettirdiği, ancak yüksek cari açık ve görece yüksek enf-

TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNDE **OLUMLU BİR TABLO**

Ekim 2013-Eylül 2014 dönemini kapsayan 80 sayfalık Avrupa Komisyonu'nun 2014 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda, Türkiye-AB ilişkilerinde olumlu bir tablonun yaşandığına dikkat çekiliyor. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu tarafından söz konusu olumlu sürecin temel bileşenleri olarak görünenler şunlar:

- ☆ Pozitif Gündem kapsamında çalışmalara devam edilmesi,
- ☆ 2014 yılının Türkiye'de AB Yılı olarak ilan edilmesi ve 62. Hükümet'in Türkiye'nin yeni AB Stratejisi'ni kabul etmesi,
- ☆ Türkiye ile AB arasında Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanması ve vize serbestliği diyaloğunun başlatılması,
- ☆ Enerji alanında işbirliğinin geliştirilmesi,
- ☆ Türkiye ile AB arasında güçlendirilmiş siyasi diyaloğa devam edilmesi,
- ☆ Gümrük Birliği kapsamında Dünya Bankası Raporu'nun tavsiyeleri ışında çalışmalara devam edilmesi,
- ☆ Türkiye ve AB'nin yeni Katılım Öncesi Mali Yardım'a ilişkin strateji ve temel öncelikleri belirlemiş olması,
- ☆ Türkiye'nin AB programlarına aktif katılımı.

saydamlık kazandırılmamış olması eleştirilmeye devam ediliyor.

Rapor ilk defa bu sene *"son dönemde ekonomi politikaları oluşum süreçlerinin ülkedeki siyasi gerilimden etkilendiğinin gözlemlendiğine"* dikkat çekiliyor.

(d) Gümrük Birliği: Dünya Bankası'nın kendi teklifiyle gerçekleştirdiği Gümrük Birliği Değerlendirmesi Raporu'nun nisan ayında yayımlandığının ve Rapor'un ticari ilişkilerin genişletilmesi ve işleyişiyle ilgili sorunların ele alınması gerektiğine işaret ettiğinin belirtilmesine karşın, Rapor'da yer alan önerilerin hayata geçirilmesi yönünde somut bir girişim yapılıp yapılmayacağı belirtilmiyor.

(e) AB Müktesebatı'na Uyum: 17'nci Türkiye İlerleme Raporu'na göre, Türkiye'nin AB müktesebatına uyum durumunda ***(Bkz. sağ sayfadaki tablo)*** son bir sene içinde önemli bir değişiklik olmamıştır. Türkiye'nin başta Malların Serbest Dolaşımı, Mali Hizmetler, Enerji, Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu olmak üzere 24 müzakere faslında, AB müktesebatına orta ve ileri derecede uyum sağladığını ayrıntılarıyla ortaya konuluyor. Söz konusu performans, özellikle siyasi engellerin etkisiyle müzakere sürecine yansıtılmıyor.

Ancak, Türkiye ile AB dış politikada işbirliği alanında niyetli gözükürken, Dış Güvenlik ve Savunma Politikası faslında AB kararlarının %29'una katılım sağlamıştır. 2013 yılında %46 olan bu oranın 2014 yılında 23 puan azaldığı gözlemleniyor. Taraflar arasında dış politikada sağlıklı bir işbirliği için uyumlu kararların sayısının artması gerekiyor.

GARP CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEY YOK!

2014 Yılı İlerleme Raporu ışığında Türkiye-AB ilişkilerine bakıldığında çok olumlu bir değerlendirme yapmak mümkün değil. Her ne kadar Türkiye AB katılım hedefine stratejik bir önem atfettiğini resmi söylem olarak ortaya koysa ve AB'nin faydasına inanan toplum kesimi genişlese de, en azından kısa vadede bu konuda ciddi bir aşama kaydetmek mümkün gözükmüyor.

AB de şu anda Türkiye'nin katılım sürecine bir canlılık kazandırma hevesine sahip olmadığı izlenimini veriyor. AB katılım müzakerelerinin canlanması için Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ve temel

özgürlükler gibi evrensel AB değerleri alanında ilerleme kaydetmesini istiyor. Türkiye ise bu alanlarda ilerleme kaydetmek için ilgili fasılların üzerindeki blokajın kaldırılmasını bekliyor. Bu açıdan bakıldığında taraflar arasındaki ilişki bir sağırlar diyaloguna dönüşmüş gözüküyor.

Ancak ne Türkiye ne AB şu anda katılım müzakerelerinde bir ilerleme olmasa da, bir ilerleme umudu kısa vadede gözükmese de bu süreci sonlandırmak niyetinde değil. Sürecin devam etmesinin ya da devam ediyor gözükmesinin en azından uluslararası konjonktürün karmaşıklığı ile istikrarsızlığı ve bunun yarattığı güvenlik endişeleri nedeniyle iki tarafın da yararına olduğu düşünülüyor. Ayrıca iki tarafta bu sürece son verildiği takdirde tekrar başlatmanın imkânsızlığını farkında.

Ancak çeşitli AB yetkilileri tarafından kapalı kapılar ardında giderek daha fazla gündeme getirildiği gibi AB Türkiye'yi giderek "katılımı hedefleyen bir aday ülke" yerine çok riskli bir bölgede yer alan ve bu nedenle istikrarlı olması gereken bir "stratejik ortak" olarak görüyor. Tarafların içinde bulundukları bölgede ortak çıkarlara sahip olduğu düşüncesi de bu görüşü güçlendiriyor. Bu bakış açısının günümüz koşullarında Türkiye'nin de işine geldiği yönünde değerlendirmeler de mevcut. Bu konuda somut adımlar atılabilmesi için önemli dış politika konularında bir uzlaşıya varılmasının gerekliliği de unutulmamalı.

Bu durumdan memnun olmayan kesim Türkiye ile AB'de güvenilir ve aktif bir katılım sürecinin faydasına gerçekten inananlar. Bu kesim "stratejik ortak" olarak görünen bir ülkede demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel özgürlükler gibi konulara duyarsız kalınacağı ve Türkiye'nin eriştiği demokrasi düzeyinin AB'nin gerisinde kalsa da böyle bir ilişki için yeterli görülebileceği endişesini taşıyor. İlerleme Raporu, bu konularda duyarsız bir tutuma sahip olunduğu izlenimini vermese de, Türkiye'yi gerçek bir "katılım ortağı" olarak görerek katılım sürecindeki tıkanıklıkların açılması konusunda bir öneri de getirmiyor.

Belki de Türkiye-AB ilişkilerine pragmatik bakmak, taraflar gerçek anlamda "stratejik ortak" olabilir ve dış politikada anlamlı bir işbirliği gerçekleştirebilirlerse karşılıklı güven eksikliğinin giderilerek, ilişkinin katılımı da içeren farklı boyutlara ulaşması umulabilir. İçinde bulunduğumuz koşullarda başka bir umut beslemek mümkün gözükmüyor.

TÜRKİYE'DE AB YILI VE **TÜRKİYE'NİN AB STRATEJİSİ**

Avrupa Komisyonu'nun 2014 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan (dönemin Başbakanı) tarafından 2014 yılının Türkiye'de AB Yılı ilan edilmesi; ardından Başbakan Erdoğan'ın başta Brüksel olmak üzere kimi AB üye ülke başkentlerine gerçekleştirdiği resmi ziyaretleri memnuniyetle karşılanıyor. Aynı zamanda Komisyon, Eylül 2014 tarihinde kabul edilen Türkiye'nin AB Stratejisini de, ilişkilerde olumlu bir adım olarak değerlendiriyor.

2014 İlerleme Raporu Müzakere Fasılları İtibarıyla Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Durumu

Sınırlı Uyum	Kısmi Uyum	Orta Düzeyde Uyum	İleri Düzeyde Uyum
İşçilerin Serbest Dolaşımı	Yargı ve Temel Haklar	Sermayenin Serbest Dolaşımı	Malların Serbest Dolaşımı
İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestliği	Adalet, Özgürlük ve Güvenlik	Kamu Alımları	Şirketler Hukuku
Tarım ve Kırsal Kalkınma		Rekabet Politikası	Fikri Mülkiyet Hukuku
Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı		Bilgi Toplumu ve Medya	Mali Hizmetler
Balıkçılık		Taşımacılık Politikası	Enerji
Çevre		Vergilendirme	Ekonomik ve Parasal Politika
Mali ve Bütçesel Hükümler		Sosyal Politika ve İstihdam	İstatistik
		Eğitim ve Kültür	İşletme ve Sanayi Politikası
		Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu	Trans-Avrupa Ağları
		Tüketici ve Sağlığının Korunması	Bilim ve Araştırma
		Dış Güvenlik ve Savunma Politikası	Gümrük Birliği
		Mali Kontrol	Dış İlişkiler
7 FASIL	**2 FASIL**	**12 FASIL**	**12 FASIL**